

„Jednotné Rusko se vymezuje proti manipulaci identity... ve jménu jakékoliv ideologie cizí danému národu.“

Autor: Vincent Law

Nedávno na mé univerzitě vystoupila delegace strany **Jednotné Rusko (JR)**, aby promluvili o své platformě. Jelikož jsme „humanitní škola“, nedostalo se jim příliš vřelého přijetí. Kdo byl však ochoten poslouchat, mohl se leccos dozvědět. Začneme od „začátku“:

Je Jednotné Rusko konzervativní?

Pokud by měla většina lidí zařadit stranu na politické spektrum, zřejmě by ji označili za konzervativní. Podle Huntingtonovy definice konzervatismu ji však za konzervativní považovat nelze. Huntington tvrdí, že konzervatismus může být jen čistě situační spíše než ideový či ideologický – obrana jakékoliv existující instituce proti zásadní výzvě. Jinak řečeno, konzervatismus je reflexivní reakcí na jakýkoliv právě aktuální progresivní trend a postrádá ve svém jádře všeobjímající základní ideu. Jednotné Rusko s Huntingtonovou analýzou souhlasí a namísto „konzervativního“ se považuje za tradiční.

Skutečně tomu však tak je? Podle stranické ideologie a prezentace svých představitelů se JR pevně staví za četné klíčové koncepce moderny i liberální ideologie. Ve skutečnosti se strana pokládá za jediný subjekt schopný zachránit klasický liberalismus před sebou samým – velmi podivná ambice pro „tradiční“ stranu.

Nárokují si titul obránců skutečných liberálních hodnot, které podle nich zemřely. Z konceptuálního hlediska se jedná buď o kalkulovaný úhyb od logiky, nebo snad jiný výklad termínu „tradiční.“ Snad existuje nové chápání tradicionalismu, podle JR definovaného jako „dietní liberalismus“ nebo „odlehčený liberalismus“, díky němuž je pro ruskou veřejnost přijatelnější.

Jednotlivec versus „osoba“

Jednu ze zajímavějších idejí strany představuje koncept tzv. „osoby“ (*персона*) namísto jednotlivce. Podle ideologů JR se „osoba realizuje jedině ve společenském kontextu, nikoli jako abstraktní jednotlivec. Masová kultura vytváří kulturu individuálních spotřebitelů.“ Těžko s nimi v tomto bodě nesouhlasit – přinejmenším na Západě se USA po válce (a snad i dříve) pustily do přeměny amerického občana na amerického spotřebitele. JR si klade hypotetickou otázku, jak bude vypadat budoucnost „když se všichni staneme zaměnitelnými spotřebiteli,

veškerá identita relativní, kdy budeme moci veškerý kulturní obsah rozprodat nadnárodním společností. Stojíme o takovou budoucnost neosobního individualismu...?“

Jejich kritika moderní spotřebitelské kultury se dotýká i myšlenek moderního liberalismu. Neoliberalní model podle nich není v Rusku třeba a je na místě poučit se z kulturní sebevraždy Západu. Zazněla i nepokrytá kritika neoliberalismu: „Podle této doktríny zvítězíte, když se zaprodáte a přesvědčíte vás, aby pro dobro ekonomiky byl schopen prodat cokoli. Pokud tolik stojíte o efektivitu, nahraďte všechny Vietnamci. Tak vypadá konečný cíl neoliberalního modelu, který považujeme za šílený experiment. Všechny sociální experimenty totiž musí být ukotveny v historii.“

Překvapivě se postavili za nutnost multikulturalismu, ovšem z jiného úhlu než většina progresivců. Pokud má země právo na sebeurčení, co lze říci o neoliberalismu, „když se podílí na kolonizaci tradičních kultur?“

Argument proti demokracii

JR podle všeho nevěří v demokracii coby nejvyšší zásadu ovládající fungování státu. I když to nebylo explicitně řečeno, pokládám tuto interpretaci za správnou – pokud je člověk ochotný číst mezi řádky. Jeden ze zástupců JR např. prohlásil „demokracií lze manipulovat, podobně jako prostoduchým ... zájmové skupiny dokáží vykořistit celý projekt ... mnohem důležitější musí být *narod*.“ Paralela s německou ideou *volk* je nasnadě. Pokračoval: „Demokracie nedokáže účinně vzdorovat manipulacím nadnárodních korporací, zahraničních NGO nebo korozivních myšlenek.“ Jednotné Rusko prohlašuje (můžete souhlasit nebo ne), že se nestaví proti myšlence demokracie jako takové, ale „Jednotné Rusko se vymezuje proti manipulaci identity... ve jménu jakékoliv ideologie cizí danému národu.“ Kritika demokracie není v moderním světě – kde idea lidovlády přebila v debatě o povaze vlády všechny konkurenty – zrovna běžná, ale JR zdá se obhajuje národní projekt, který nutně nemusí spočívat na demokratických hodnotách.

Náboženství a tradice

Po dotazu na počet praktikujících ortodoxních křesťanů se v publiku zvedla jen hrstka rukou. Jde o běžnou situaci mezi mladými ve většině vyspělých zemí a kritiku absence religiozity mezi obyvatelstvem nutno označit za legitimní. Proto může strana, zakládající svou přitažlivost na „tradičních hodnotách vycházejících z pravoslavného křesťanství,“ zdánlivě přilákat jen menšinu věrných v jinak postkomunistické zemi. Oproti tomu bych však argumentoval tím, že se nejedná nezbytně o otázku praktikování (chodit každou neděli do kostela) nebo i jen víry (rouhání, já vím), ale spíše o sebe-identitu. Srovnávají situaci s Čínou, stále navenek komunistickou, kde si však lidé stále drží tradiční čínské a konfuciánské hodnoty a uvědomují si cenu tradičního náboženství pro svou identitu. Nikdo by neřekl, že průměrný Číňan si neuvědomuje, že je v první řadě Číňanem a komunistou až ve druhé. Nejde o žádný unikát a Rusové podobně jako Číňané potřebují identitu zakotvenou v dějinách a tradici.

Jedinečný náhled na moderní ruské dějiny

Obecně se soudilo, že spolupráce mezi zeměmi (Rusko a ČLR) bude pokračovat. K tomu však nedošlo, jelikož se USA rozhodly usilovat o hegemonii a mezi členy Šanghajske organizace pro spolupráci se vyvinuly spory. Abychom nahlédli na ruské ztráty v adekvátní perspektivě, po rozpadu SSSR si Ukrajina kromě 50 milionů obyvatel s sebou vzala také 60% průmyslu. Prohlubující se propast mezi Ukrajinou a Ruskem ve skutečnosti Putin i jeho strana opakovaně označili za „tragický vývoj.“

Zajímavá mi přišla očividná dobrá znalost Huntingtona „Střetu civilizací“, na jejímž základě ukazovali zástupci JR dlouhodobější předvídatelnost rozpadu Ukrajiny i celou krizi jako rozhodující o roli Ruska v postsovětském světě. U důležitých otázek – jako podoba budoucího Ruska v 21. století – zůstává jejich postoj nejasný. Podobně vyhýbavě odpovídali i na otázky stran ruských hranic.

Na otázku o ruských hranicích se mi nedostalo očekávané odpovědi. Zástupci JR k tomu řekli:

„Pro teď, Rusko má hranice, hranice se však mění. Neznamená to, že chceme bojovat za nové hranice, ale další integrace je možná. Vezměte si např. Kazachstán. Nemůže vést války za expanzi trhů, ale hlubší synchronizace s Kazachstánem i dalšími ‚stány‘ je možná.“

Při soustředěném tlaku na ukrajinské téma však publikum slyšelo mnoho nejasných i obecných odpovědí. Nakonec na další naléhání konečně poskytli oficiální stranické stanovisko: „Podporujeme federalizaci Ukrajiny s větší mírou nezávislosti pro Luhansk a Doněckou oblast.“ Žádná zmínka o Novorusku, nezávislosti nebo možné integraci s Ruskem, nic. V tomto případě se drželi stranické linie velice pečlivě – to však neznamená, že nemají soukromé názory.

Kritička

Poté se zvedla jedna studentka a položila dlouhou a ohnivou otázku o ekonomických příležitostech. Zmínila, že podle svého soudu v Rusku nemůže vybudovat kariéru jako studentka politologie s názory v rozporu s vládnoucím režimem. Prohlásila, že brzy plánuje odejít na Západ a hledat seberealizaci tam. Nechám odpověď JR mluvit samu za sebe. Zjevný však je apel na ideu *naroda* a *völkisch* pojetí národní pospolitosti, stejně jako odhodlání neustupovat ze svých pozic:

„Konzervatismus, stejně jako liberalismus, se potřebuje realizovat vnitrostátně a pokud chcete emigrovat a realizovat se v cizině, jste v menšině. Většina lidí si to nemůže dovolit, tato možnost se otevírá jedině lidem s určitou úrovní bohatství a nezávislého příjmu. My se v první řadě musíme zajímat a postarat o lidi, kteří

takové možnosti nemají.“

Tento citát podle mého soudu více než ostatní ukazuje strukturu voličské základny Jednotného Ruska a směřování jeho politiky. Asi nemusím dodávat, že liberální inteligence z univerzitních lavic to není.

Článek Vincenta Lawa *The Ideology of United Russia* vyšel na stránkách Radix Journal.